

ROMA MIGRANTS AND CRIMINAL LAW: THE CLASH OF RACIAL DISCRIMINATION AND THE ENFORCEMENT OF IMMIGRATION MEASURES

Roze SURLOVSKA RISTEVSKA

PhD Candidate, Faculty of Law, University Goce Delcev, Stip,

e-mail: roze.3074@student.ugd.edu.mk

Abstract

Unequal treatment based on certain personal traits or characteristics, which includes unfounded classifications and differentiations in a given legal context, constitutes a clear basis for discrimination, leading to violations of fundamental human rights. Discrimination always involves different, less favorable treatment of a specific person with a protected characteristic, unlike other members of society. This research analyzes the relationship between racial discrimination and immigration enforcement policies, with a focus on how immigration practices in different countries in the European Union disproportionately affect racial and ethnic minorities. Immigration enforcement mechanisms, such as border control, detention and deportation are often based on racial prejudice against Roma, both explicitly and implicitly, leading to unequal treatment and outcomes for them. The study aims to explore the historical context of immigration policies, the systemic racial prejudices embedded in their implementation practices, with an emphasis on the social, economic and psychological consequences of these discriminatory actions on Roma.

Keywords: *Discrimination, Roma, Migration, Criminal Profiling, European Union Legislation*

РОМИ МИГРАНТИ И КРИВИЧНО ПРАВО: СУДИР НА РАСНА ДИСКРИМИНАЦИЈА И СПРОВЕДУВАЊЕ НА ИМИГРАЦИСКИ МЕРКИ

Розе СУРЛОВСКА РИСТЕВСКА

Докторанд, Правен факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип,

e-mail: roze.3074@student.ugd.edu.mk

Апстракт

Нееднакво постапување засновано врз определени лични особини или карактеристики, што вклучува неосновани класификации и диференцијации во даден правен контекст, претставува јасен основ за дискриминација, што води кон прекршување на основните човекови права. Дискриминацијата секогаш во себе вклучува различно, понеповолно постапување спрема определеното лице со заштитна карактеристика, за разлика од другите членови на општеството. Ова истражување ја анализира врската помеѓу расната дискриминација и политиките за спроведување на имиграцијата, со фокус на тоа како имиграциските практики во различни земји во Европската Унија, несразмерно влијаат на расните и етничките малцинства. Механизмите за спроведување на имиграцијата, како што се граничната контрола, притворот и депортацијата: често се темелат на расни предрасуди спрема Ромите, и експлицитно и имплицитно, што доведува до нееднаков третман и исходи за нив. Студијата има за цел да го истражи историскиот контекст на имиграциските политики, системските расни предрасуди вградени во практиките за нивно спроведување, со акцент на социјалните, економските и психолошките последици од овие дискриминаторски дејства врз Ромите.

Клучни зборови: *Дискриминација, Роми, Миграција, Криминално профилирање, Законодавство на Европската Унија.*

„Правдата е слепа. Анти-Ромскиот расизам е присутен и нормализиран во кривичните правосудни системи низ Европа, и овој извештај е потсетник дека за милиони Роми во Европа, еднаквоста пред законот е само илузија.“

Д. Jovanović, претседател на Европскиот центар за права на Ромите (European Roma Rights Centre, 2021)

Вовед

Истражувањето спроведено од страна на Фондацијата за толеранција во Прага, во 1996-1997 година, покажало дека речиси сите словачки државјани осудени на судско протерување во Чешка во периодот од 1993-1997 година биле Роми;¹ и дека во периодот 1993-1997 година, околу 70% од словачките државјани издадени со забрана за престој од страна на полицијата биле Роми.² Повеќето Роми протерани од Чешка во Словачка во периодот 1993-1997 претходно биле државјани на Чехословачка и биле произволно лишени од државјанство во Чешка со Законот за државјанство, усвоено во 1992 година во контекст на распадот на чехословачката држава и стапило во сила од 1 јануари 1993 година. Иако нема достапни податоци на оваа тема, постојат широко распространети извештаи од страна на невладини организации дека Ромите во Словенија и Хрватска претрпеле слична шема на дискриминаторни протерувања по распадот на поранешна Југославија. (European Roma Rights Centre, 2002)

Правната дефиниција на поимот дискриминација подразбира нееднакво постапување засновано врз определени лични особини или карактеристики, односно дискриминациски основи, што вклучува неосновани класификации и диференцијации во даден правен контекст. Во зависност од тоа како се утврдени основите во законската рамка на една држава, постојат три модели на одредување на основите за дискриминација: (Жанета П, Лазар Ј, 2017, стр. 15)

- **Модел со генерална забрана:** Главна карактеристика на овој модел е постоењето на генерална одредба за заштита на еднаквоста на сите пред законите. Во овие земји определувањето на тоа кои основи ќе бидат заштитени, во целост, е оставено на судовите. Ваков модел постои во Соединетите Американски Држави и Канада.
- **Затворен модел:** Дискриминацијата е забранета само на точно определени основи. Проширувањето на заштитата од дискриминација на други основи може да се направи само со законски измени, а не преку практиката на судовите и телата. Ваков модел постои во ЕУ (базирано на директивите, објаснети подолу), и во Велика Британија и Шведска.
- **Отворен модел:** Дискриминацијата се забранува така што се набројуваат неколку основи, а листата се остава отворена со додавање на „и друга основа или статус“, „основи како што се“, итн. Тука судовите и телата имаат одредена слобода при определувањето кои лични карактеристики или статуси ќе може да се сметаат за заштитени во тој отворен дел. Ваков модел има во ЕКЧП, Повелбата за фундаментални права на ЕУ и во нашата држава.

¹ Казната за судско протерување е утврдена во член 57 од КЗ на Чешка. Во 1993 година, вкупно 506 странци биле осудени од страна на судовите на протерување од Чешка. Од нив, 111 биле словачки државјани. Во 1994 година имало 596 такви лица, од кои 189 биле Словаци. Во 1995 година, 742 лица биле осудени на протерување, од кои 240 биле словачки државјани. Во првата половина на 1996 година судовите издале 376 казни за протерување, а 123 од протераните лица биле државјани на Словачка.

² Полицијата во Чешка е овластена да наметне забрана за престојување на странци. Студијата на Фондацијата за толеранција покажала дека иако вкупниот број на странци чиј престој бил забранет постојано опаѓал во периодот од 1993 до 1997 година, бројот на Словаци со издадена забрана за престој постојано се зголемувал. Според официјалната статистика, на 16.441 странци им било наредено да ја напуштат земјата во 1993 година. Од нив, 95 биле словачки државјани. Во 1994 година, на 11.792 лица им била издадена забрана за престој; од нив, 338 биле Словаци. Имало 8.211 вакви случаи во 1995 година и 436 од нив биле Словаци. Иако не постојат статистички податоци за етничката припадност на лицето на кое му е забрането живеалиште, невладините организации кои работат на прашања поврзани со Ромите и странците известуваат дека можеби над 70% од овие Словаци се Роми.

Расните предрасуди се широко распространети во општествата низ Европа и влијаат на многу етнички групи. Сепак, со оглед на нивната долга историја на прогонот и континуираната распространетост на социоекономските предизвици, особено Ромите се ранливи на штетни стереотипи и негативни општествените ставови кои влијаат врз спроведувањето на законите. (Fair Trials Europe, 2022) Антиромска дискриминација, или „антициганизам“, е застапена речиси низ цела Европа и е опишана како „особено упорна, насилна, повторлива и вообичаена форма на расизам“. (European Commission against Racism and Intolerance, 2011) Распространетоста на антициганизмот во ЕУ е моќно потврдено од портретот на Ромите во медиумите со бројни инциденти на насилство и несоодветни изјави од страна на оние со политички моќ.

Цел на ова истражување е критички да ги испитаат сложените односи меѓу ромските мигранти, расната дискриминација и спроведувањето на мерките за имиграција. Истражувањето е насочено кон добивање на одговор на прашањето како ромските заедници во Европа се несразмерно насочени од законите за имиграција и системите за кривична правда, земајќи ги предвид и историските и современите перспективи. Со истражување на поврзаноста на етничката припадност и спроведувањето на имиграцијата, оваа студија ќе го истражи степенот до кој расната дискриминација го обликува стрмниот пат за ромските мигранти, истакнувајќи ги системските предрасуди и во политиките на национално и на ниво на ЕУ.

Историски маргинализирана, ромската заедница се соочува со различни предизвици, вклучувајќи системска дискриминација, исклучување и криминализација, особено во контекст на законот за имиграција. Како што ЕУ и националните влади усвојуваат сè порестриктивни мерки за имиграција, ромските мигранти често се наоѓаат на пресекот на расната дискриминација и спроведувањето на овие мерки. Во 1999 година, Ромите биле етнички исчистени од Косово од страна на етничките Албанци. Во голем број земји, дискриминацијата против Ромите може да се зголеми до ниво на прогон во многу области (или како резултат на кумулативните ефекти во повеќе области), правејќи го животот со достоинство невозможен и предизвикувајќи ги Ромите да побегнат и да бараат заштита во други држави. Во исто време, правото на азил е под сериозна закана во сите земји на Европа. Стапките на заштита на бегалците генерално се екстремно ниски и дефинициите за тоа што претставува бегалец во пракса се екстремно рестриктивни. Многу европски држави преземаат посебни мерки за да ги спречат Ромите да имаат пристап до суштинска постапка за утврдување на бегалците. (European Roma Rights Centre, 2002)

Овој труд критички истражува како законите за имиграција несразмерно влијаат врз ромските мигранти, откривајќи како расните предрасуди во спроведувањето на законот доведуваат до практики кои ги прекршуваат основните човекови права. Наодите ќе понудат разбирање на структурните неправди што ги доживуваат ромските мигранти и ќе обезбедат основа за препораки за политики насочени кон справување со овие неправди.

1. Расна дискриминација во имиграциската политика

Ромите мигранти, кои често се гледани низ објективот на расните и етничките стереотипи, се несразмерно цел на законите за имиграција и мерките за нивно спроведување. Низ Европа, ромските мигранти често се подложени на засилен надзор, произволно притворање и депортација, најмногу поради нивниот етнички идентитет. Законите за имиграција, иако се навидум дизајнирани да ги регулираат границите, честопати функционираат како алатки за исклучување и дискриминација, зајакнувајќи ги историските предрасуди кон Ромите.

Во рамките на ЕУ, Заедничкиот европски систем за азил (CEAS)³ има за цел да ги стандардизира законите за имиграција и азил низ земјите-членки, но неговата имплементација често резултира со разлики во третманот, особено за маргинализираните групи како Ромите. (Агенција за азил на Европска Унија (AAEU), 2024)

На 15 јануари 2002 година, Алин Георге Валица, 23-годишен Ром од Романија, неговата вонбрачна сопруга, 22-годишната Маријана Неделица и нивната шестмесечна ќерка Александра

³ Агенцијата за азил на Европската унија (EУАА) е агенција на Европската унија со мандат да ги поддржува земјите членки во примената на пакетот закони на ЕУ што ги регулираат азилот, меѓународната заштита и условите за прием, познат како Заеднички европски систем за азил (ЗЕСА).

Неделица, биле запрени на аеродромот во Рим и задржани четири дена пред конечно на 19 јануари да им биде дозволено да влезат во Италија. Од 1 јануари 2002 година, романските државјани уживаат безвизно патување во земјите на Европската Унија, вклучувајќи ја и Италија. Г-дин Валица и г-ѓа Неделица, наводно, не само што биле во можност да им покажат на граничните власти доволно парични средства за нивниот планиран престој во Италија, како и валидни хотелски резервации, туку исто така обезбедиле визи за Италија додека визниот режим сè уште бил во сила. Г-дин Валица подоцна му кажал дека граничните службеници му кажале дека причината за неговото притворање била тоа што Италија "не сакала цигани". Додека г-дин Валица и неговото семејство сеуште биле притворени, граничните власти, наводно, им кажале на г-дин Клаудио Оливиери и г-дин Луици Оливиерио, волонтери за невладината организација Associazione Nazionale Antirazzista e Interetnica Febbraio, и г-дин Јанку Селвестер, ромски активист, од кои сите се обидуваале да помогнат во обезбедувањето на ослободувањето на г-дин Валица и неговото семејство од притвор, дека „проблемот беше во тоа што тие се Цигани“ (European Roma Rights Centre, 2002).

Анализирајќи го подлабоко случајот на г-дин Валица и неговото семејство, наидуваме на загрижувачки компоненти кои го потврдуваат присуството на расна дискриминација:

- Г-дин Валица поседувал пари, хотелска резервација и виза; дека тој и неговото семејство биле сметани од страна на граничните власти како „Цигани“ предизвикало ефект на сомнеж доволно силен не само за да им се забрани влез во Италија, туку дури и да доведе до нивно притворање, што е во спротивност на бројни договори за човекови права на кои Италија е потписничка, вклучувајќи ја и Европската конвенција за човекови права.⁴ (Европска конвенција за човекови права, 1950), (Меѓународниот пакт за граѓански и политички права (ICCPR), 1966)
- Г-дин Валица бил информиран од страна на неколку италијански адвокати дека, и покрај веројатноста дека тој претрпел бесрамна расна дискриминација.⁵ (Меѓународната конвенција за елиминација на сите форми на расна дискриминација (ICERD), 1965), (Европска конвенција за човекови права, 1950) веројатно не постои правен лек на располагање за него, кој секако не е достапен без долготрајна (и скапа) борба.
- Г-дин Валица и неговото семејство претрпеле понижување од расна дискриминација на меѓународната граница во Европа, илустрирајќи дека и покрај експлицитните одлуки спротивни на Европскиот суд за човекови права, што доведува до неминовен заклучок дека европските граници се „зони без права“.⁶ (Меѓународниот пакт за граѓански и политички права (ICCPR), 1966), (Европска конвенција за човекови права, 1950)

⁴ Чл 5 од Европската конвенција за човекови права го гарантира правото на слобода и безбедност на личноста. Чл 9 од Меѓународниот пакт за граѓански и политички права го гарантира правото на секој да не биде подложен на произволно апсење или притвор.

⁵ Меѓународната конвенција за елиминација на сите форми на расна дискриминација (ICERD), во чл 1 наведува... Терминот „расна дискриминација“ значи секоја разлика, исклучување, ограничување или преференција врз основа на раса, боја на кожа, потекло или национално или етничко потекло што има за цел или ефект да го поништи или наруши признавањето, уживањето или остварувањето, на еднаква основа, на човековите права и основните слободи во политичкиот, економскиот, општествениот, културниот или било која друга област на јавниот живот. Чл 6 од ICERD ги обврзува земјите-членки да им гарантират на сите во рамките на нивната јурисдикција "ефективна заштита и правни лекови [...] против било какви акти на расна дискриминација [...]". Чл 14 на ЕКЧП вели: "Уживањето на правата и слободите утврдени во оваа Конвенција ќе биде обезбедено без дискриминација по која било основа како што се пол, раса, боја, јазик, религија, политичко или друго мислење, национално или социјално потекло, поврзаност со национално малцинство, имот, раѓање или друг статус".

⁶ Меѓународното право не признава разлика помеѓу граѓани и неграѓани каде што се во прашање обезбедувањето на основните права и слободи и заштитата од расна дискриминација. Чл 2 на Меѓународниот пакт за граѓански и политички права потврдува: „Секоја земја членка на овој пакт се обврзува да ги почитува и да им обезбеди на сите поединци во рамките на нејзината територија и под нејзина јурисдикција правата признати во овој пакт, без разлика од било каков вид, како што се раса, боја, пол, јазик, религија, политичко или друго мислење, национално или социјално потекло, имот, раѓање или

Криминализацијата на ромските мигранти, исто така, се вкрстува со пошироки прашања за сиромаштијата, социјалната исклученост и недостатокот на пристап до правни ресурси. За многу Роми, нивниот миграциски статус е самиот чин на отпор кон системското угнетување. Сепак, законите за имиграција не ги препознаваат овие контексти и често ги казнуваат Ромите затоа што едноставно бараат подобри економски можности или бегаат од прогон.

2. Дискриминаторски практики во спроведувањето на законот

Ромите мигранти често доживуваат расно профилирање и непропорционално полициско работење во нивниот секојдневен живот. Мерките за спроведување на имиграцијата - како што се гранични контроли, притворања и депортации - често се спроведуваат со пристрасност кон Ромите, врз основа не на нивниот правен статус, туку на нивната етничка припадност. Службениците за спроведување на законот може да ги таргетираат Ромите поради нивниот изглед или нивното “членство” во маргинализирана етничка група. (OSCE/ODIHR and Council of Europe joint training for law-enforcement officers on human rights and non-discriminatory policing) Овие дискриминаторски практики често се оправдуваат како неопходни за одржување на националната безбедност или јавниот ред, и покрај доказите за расистички полициско работење во системот на кривичната правда.

Дискриминаторните ставови речиси секогаш резултираат со дискриминаторски полициски акции за што јасно можеме да забележиме дека причинско-последичната врска помеѓу расните предрасуди и расното управување не е само теоретска. Има голем број на докази од постоечките истражувања и од интервјуа со полицајци и Роми, дека полицајците се погодени од општествените предрасуди спрема Роми. (Fair Trials Europe, 2022) Овие практики се понижувачки и застрашувачки, и ја нарушуваат довербата меѓу полицијата и заедниците кои нечесто бараат нивна заштита.

Во текот на ова истражување, најдовме на сознанија дека, рестриктивните закони и политики во Европа индиректно предизвикале смрт на повеќе од 2000 лица во Европа од 1989 година, вклучувајќи најмалку 12 смртни случаи директно од страна на државните службеници, за време на постапките за протерување. Покрај тоа, постои сериозна загриженост дека, и покрај индикациите дека ромската миграција е фрагментарен дел од севкупната миграција, миграцијата во Европа се повеќе се гледа како "циганска работа". Во својата најекстремна форма, дури беше најавено дека стравовите од "поплава од ромска миграција" може да предизвикаат одложување на проширувањето на ЕУ па дури и може да предизвика некои земји да бидат исклучени од членството. (European Roma Rights Centre, 2002)

Во Акциониот план од 2003 година за подобрување на ситуацијата на Ромите и Синтите во рамките на ОБСЕ, (OSCE, 2023) земјите учеснички ја признале потребата за подобрување на односите и довербата меѓу Ромите и Синтите. Согласно истата, земјите учеснички на ОБСЕ се обврзани да:

- развивање политики за промовирање на свеста меѓу институциите за спроведување на законот во врска со ситуацијата на Ромите и Синтите, притоа истите да се спротивставуваат на постоечките предрасудите и негативните стереотипи;
- развивање на програми за обука за спречување на прекумерна употреба на сила и промовирање на свеста за почитување на човековите права;
- проценка на јазот помеѓу меѓународните стандарди за полицијата и постоечките национални практики во консултација со националните полициски сили, граѓанското општество и претставници на заедниците на Ромите и Синти;
- развивање на политики и процедури за да се обезбеди ефективен полициски одговор на расно мотивираното насилство против Ромите и Синтите;
- развивање на политички изјави, кодекси на однесување, практични прирачници и програми за обука во партнерство со меѓународни организации и ромското граѓанско општество; и

друг статус“. ЕКЧП на сличен начин наведува: „Високите договорни страни ќе ги обезбедат правата и слободите дефинирани во Дел I од оваа конвенција за секој во рамките на нивната јурисдикција“.

- охрабрување на Ромите и Синтите да работат во институциите за спроведување на законот.

3. Правни последици и кршење на човековите права

Едно од најзначајните прашања со кои се соочуваат Ромите мигранти е криминализирањето на нивниот миграциски статус. Регулацијата на ова прашање во сегашните рамки на ЕУ и националните имиграциски рамки, мигрантите без документи, вклучително и многу Роми, се третираат како криминалци. Даблинската регулатива на Европската Унија, на пример, наложува барателите на азил да поднесат барање за азил во првата земја на ЕУ во која ќе влезат, што често доведува до притвор или депортација на мигрантите Роми фатени во транзит. (Даблинската регулатива на Европската унија, 2013)

Во многу случаи, оваа криминализација ја влошува нивната ранливост, злоупотреба и експлоатација во центрите за притвор, каде што мигрантите, особено Ромите, се соочуваат со потешки услови. Овие правни структури придонесуваат за циклус на криминализација, каде што самата миграција станува казниво дело. Ромите мигранти се соочуваат со притвор, депортација и негирање на основните човекови права, вклучително и правото на семејно единство и правото на работа. (OSCE/ODIHR and Council of Europe joint training for law-enforcement officers on human rights and non-discriminatory policing)

Како одговор на овој предизвик, *Советот на Европа го донесува Стратешкиот акционен план на Советот на Европа за вклучување на Ромите и патниците (2020-2025)* (Council of Europe, 2020) и ги поставува стратешките цели во однос на заштитата и промоцијата на човековите права, демократијата и владеењето на правото во политичка рамка за социјална и интеркултурна инклузија на Ромите и патниците во Европа. Со ова се обезбедува рамка која е флексибилна и прилагодлива на условите специфични за земјата, која воедно служи како патна карта и практична алатка за проектирање, спроведување и прилагодување на програмите и акциите. Цели на стратешкиот акционен план се да ги промовираат и заштитат човековите права на Ромите и патниците, да се борат против антициганизмот и дискриминацијата и да се поттикне вклученоста во општеството. Истиот е структуриран околу три главни подрачја на дејствување:

- борба против антициганизмот и дискриминацијата;
- поддршка на демократското учество и промовирање на јавната доверба и одговорност; и
- поддршка на пристапот до инклузивно квалитетно образование и обука стручните лица.

3.1. Анализа на судска практика: Европскиот суд за човекови права и пошироко

Европскиот суд за човекови права (ЕСЧП) игра клучна улога во толкувањето на импликациите за човековите права од дискриминаторското спроведување на имиграцијата, преку својата работа и пресудите кои ги донесува. Во продолжение следува анализа на неколку случаи кои неминовно ни ја покажуваат тежината на оваа проблематика но и гледиштето на судот за истата.

На 5 февруари 2002 година, ЕСЧП пресудил (51564/99) дека Белгија ги прекршила клучните одредби на Европската конвенција за човекови права кога судот доделил 10.000 евра отштета на ромско семејство Чонка, кое поднело жалба до судот, како и 9.000 евра за судски трошоци. (European Court of Human Rights, 2002)

Во врска со случајот, г-дин Јан Чонка, неговата сопруга Марија Чонкова и нивните деца Нада Чонкова и Никола Чонкова, со помош на локалниот бранител во Белгија, поднеле барање до ЕСЧП, тврдејќи дека нивните основни права биле прекршени:

- Чл. 5 (1), кој го гарантира правото на слобода и безбедност на личноста;
- Чл. 5 (4), кој го гарантира правото на постапка со која ќе се одлучи за законитоста на притворот;
- Чл. 4 од Протокол 4, со кој се забранува колективно протерување на странци;
- Чл. 13 (гарантирање на правото на ефикасен правен лек) заедно со чл. 4 од Протоколот 4.

Барателите, словачки државјани од ромско потекло, побарале политички азил во Белгија врз основа на тоа дека биле жртви на постојани насилни напади од страна на скинхедсите во

Словачка. Белгиската полиција испратила известување до барателите и другите словачки ромски семејства барајќи нивно присуство во полициската станица за да се "овозвозможи пополнување на досиејата во врска со нивните барања за азил". Таму на барателите им била вручена нова наредба да ја напуштат Белгија, да одат во центар за задржување и пет дена подоцна да се качат на лет за Словачка.

За расната дискриминација кон ромите сведочи податокот дека на 5 октомври 1999 година, Белгија протерала 74 словачки ромски баратели на азил по обидот да притвори околу 150 словачки Роми во два белгиски града. На 30 септември и 1 октомври 1999 година, локалните власти во градот Гент наредиле голем број ромски баратели на азил да се појават пред полицијата. Некои дошле во полициската станица по добивањето на писмен повик, додека други наводно беа притворени од страна на полицијата за време на пребарувањата на нивните куќи. Многу Роми наводно биле привлечени во полициската канцеларија под лажен изговор дека морале да пополнат дополнителни формулари како дел од нивната апликација за азил. Откако стигнале во полициската станица, Ромите веднаш биле уапсени и префрлени во затворен центар наречен "127bis Steenokkerzeel" во предградието на Брисел. Тие останале во центарот четири дена под силна полициска стража до нивната депортација на 5 октомври. (European Roma Rights Centre, 2002)

Дополнително, следните неколку сведоштва, само ја потврдуваат дискриминацијата насочена кон Ромите. На пример, на 3 март 2000 година, италијанските власти протерале во Босна 56 Роми притворени за време на рациите на две ромски населби во Рим. Според извештајот на Амнести интернешнл за овој настан, членовите на групата подоцна биле физички злоупотребувани од страна на етничките Срби додека се обидуваа да одат на нивните претходни места на живеење во босанскиот ентитет Република Српска. (Amnesty International, 2000)

Според статиите во романскиот и португалскиот печат, на 8 април 2002 година, португалските власти протерале повеќе од 200 романски Роми во Шпанија. Масовни депортации на Ромите, исто така, се случиле во Германија откако границите биле отворени по политичките промени од 1989 година; Германија вратила големи групи на Роми во Македонија, Романија и Босна во етнички депортации во текот на 1990-тите. Висок кипарски официјален претставник изјавил дека неговата земја рутински ги протерува Ромите во Турција.⁷ Други земји кои колективно ги протерале Ромите во последниве години се Финска, Норвешка, Полска и Шведска. (European Roma Rights Centre, 2002) Во Бугарија, Ромите двапати е поголема веројатноста да бидат жртви на физички полициско насилство од неромските Бугари, (Bulgarian Helsinki Committee ('BHC'), 2016, pp. 15-16) и повеќе од 50% од новите затвореници, како и повеќе од 50% од оние кои служат затворски казни, се идентификуваат како Роми, и покрај тоа што се само 10% од населението. (European Commission) Во Шпанија, студиите имаат проценува дека околу една четвртина од нестранците, женски затвореници се Роми. Ова изнесува на дваесеткратна преголема застапеност на Ромите во затворите во споредба со нивната застапеност во општата популација. (Equipo Varañi, 2001)

Сепак, и покрај овие јавно изнесени статистики, криминализацијата на ромските мигранти продолжува главно неконтролирано, делумно поради недостигот на спроведување на меѓународните стандарди за човекови права на национално ниво. Понатаму, недостатокот на сеопфатна и стандардизирана заштита за ромските мигранти ги истакнува недостатоците на системот за азил на ЕУ, кој честопати не успева да одговори на реалноста на расистичкото спроведување на миграцијата.

Заклучок

Истражувањето јасно покажува дека спроведувањето на имиграциските политики и мерки во Европската Унија, во голема мера, неуспешно се справува со вгнездениот расизам и системската дискриминација насочена кон ромската заедница. Употребата на криминализирачки

⁷ Кипарскиот претседателски комесар Манолис Кристофидес за ERRC изјавил: "Ние ги почитуваме Ромите кои се државјани на Кипар. Но, понекогаш Ромите од Турција ја преминуваат Зелената линија. Бидејќи сметаме дека можеби се шпиони, ги испраќаме сите на копното на Турција".

механизми како што се расното профилирање, произволниот притвор и колективните депортации – не само што ги нарушува темелните човекови права, туку придонесува за репродукција на историските неправди.

Но и покрај сите податоци и сведоштва изнесени во овој труд, до денес има релативно мала акција во Европа за справување со преголемата застапеност на Ромите во кривично-правните системи. Во Акциониот план на Комисијата 2020-2030 година за поддршка Ромите во ЕУ, на пример, како дел од неговата поширока Стратегија за промовирање на еднаквост и вклученост не е експлицитно вклучена кривичната правда (European Commission, 2020) (European Commission, 2020) Оваа состојба укажува на потребата за структурни реформи во рамките на европските и националните имиграциски системи:

1. Политиките на ЕУ за азил мора да се реформираат за да се обезбеди поцврста заштита за ранливите мигранти. Ова вклучува осигурување дека ромските мигранти не се несразмерно погодени од Даблинската регулатива или подложени на притвор или депортација без соодветно да се земат предвид нивните човекови права. ЕУ, исто така, треба да развие поинклузивна рамка заснована на права за справување со нерегуларната миграција, која ќе го земе предвид историскиот и социјалниот контекст на миграцијата на Ромите.

2. Системите за правна поддршка мора да се зајакнат за да им се обезбеди на ромските мигранти пристап до правдата. Невладините организации и групите за правно застапување треба да продолжат да обезбедуваат пробно услуги, а владите треба да инвестираат во кампањи за јавно правно образование за да се осигурат дека ромските мигранти се свесни за нивните права. Дополнително, развојот на независните служби на Народниот правобранител може да им понуди на Ромите мигранти начин да ги повикаат властите да бидат одговорни за дискриминаторски третман.

3. Агенциите за спроведување на законот мора да поминат обука за препознавање и справување со расните предрасуди во нивните полициски практики. Треба да се спроведат политики за елиминирање на расното профилирање, а сите случаи на дискриминаторски третман треба да бидат темелно истражени. Понатаму, треба да има поголем надзор на употребата на мерките за притвор и депортација, обезбедувајќи тие да се применуваат правично и правично. (OSCE/ODIHR and Council of Europe joint training for law-enforcement officers on human rights and non-discriminatory policing) Истражувачите истакнале неколку Примери за обука за полиција службеници кои биле дизајнирани да се подобрат односи со ромските заедници и почит за човекови права. Во Романија, имало неколку иницијативи за подобрување на полициската свест на ромската култура и јазик, за да се справи со омразата говор и злосторства од омраза, и да се промовира човечки полициска работа во согласност со правата. (Fair Trials Europe, 2022)

Надминувањето на структурниот антициганизам не е само правно, туку и општествено прашање. Потребна е мултидимензионална стратегија – законска, институционална и културна - која не само што ќе обезбеди еднаквост пред законот, туку и ќе ја врати довербата на ромската заедница во правниот систем.

Библиографија

- Amnesty International. (2000, 06 30). *Report: Waiting on the doorstep: Minority returns to eastern Republika Srpska.* Повратено од https://www.amnesty.org/en/documents/eur63/007/2000/en/?utm_source=chatgpt.com
- Bulgarian Helsinki Committee ('BHC'). (2016). *Human Rights in Bulgaria*. Retrieved from https://www.bghelsinki.org/media/uploads/annual_reports/annual_bhc_report_2016_issn-2367-6930_bg.pdf
- Council of Europe. (2020). *Strategic Action Plan for Roma and Traveller Inclusion (2020-2025)*. Council of Europe.
- Equipo Barańi. (2001). *Mujeres gitanas y sistema penal*. Madrid: Meytel.

- European Commission. (2020, 10 07). *Press Release – Commission launches new 10-year plan to support Roma in the EU (Brussels)*.
- European Commission. (2020, 10 07). *Proposal for a Council Recommendation on Roma equality, inclusion and participation (Brussels)*.
- European Commission. (н.д.). *Roma Inclusion in Bulgaria*. Повратено од https://commission.europa.eu/index_en
- European Court of Human Rights. (2002). *Judgment Čonka v. Belgium (no. 51564/99) from 5.2.2002*. Strasbourg.
- European Roma Rights Centre. (2002, 07 10). *Migration, Asylum and Roma Rights Policy: A 3-Part Basis for Good Governance*. Повратено од <https://www.errc.org/roma-rights-journal/migration-asylum-and-roma-rights-policy-a-3-part-basis-for-good-governance>
- European Roma Rights Centre. (2021). *Justice denied: Roma in the Criminal Justice system*. European Roma Rights Centre.
- Fair Trials Europe. (2022). *Uncovering anti-Roma discrimination in criminal justice systems in Europe*. Fair Trials Europe.
- OSCE. (2023). *Action Plan on Improving the Situation of Roma and Sinti within the OSCE Area*. Повратено од <https://www.osce.org/odihr/17554>
- OSCE/ODIHR and Council of Europe joint training for law-enforcement officers on human rights and non-discriminatory policing. (н.д.). *Addressing racially motivated crimes against Roma, Sinti and Travellers: towards effective and non-discriminatory policing*. Повратено од <https://www.osce.org/files/f/documents/b/b/549796.pdf>
- Агенција за азил на Европска Унија (ААЕУ). (2024). Извештај за азил 2024 . *Годишен извештај за состојбата со азилот во Европската Унија*. Повратено од https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/2024-06/2024_Asylum_Report_Executive_Summary_MK.pdf
- Даблинската регулатива на Европската Унија. (2013, 06 26). *Европски парламент*. Повратено од <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02013R0604-20130629>
- European Commission against Racism and Intolerance. (2011). *ECRI General Policy Recommendation No 13 on Combating Anti-Gypsyism and Discrimination against Roma*.
- Европска конвенција за човекови права. (1950, 11 04). *Совет на Европа*. Повратено од <https://coe.int/en/web/human-rights-convention/home>
- Жанета П, Лазар Ј. (2017). *Антидискриминациско право*. ОБСЕ.
- Меѓународната конвенција за елиминација на сите форми на расна дискриминација (ICERD). (1965, 12 21). *Резолуција 2106 (XX) на Генералното собрание на ОН*. Повратено од <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-convention-elimination-all-forms-racial>
- Меѓународниот пакт за граѓански и политички права (ICCPR). (1966 , 12 16). *Резолуција 2200А (XXI) на Генералното собрание*. Повратено од <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights>